

Фісуненко П. А.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки та підприємництва

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1339-5860>

Fisunenkov Pavlo

Ph.D., Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship,

Prydniprovs'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Анотація. В статті наведено результати узагальнення та систематизації існуючих в економічних дослідженнях класичних та сучасних підходів до визначення сутності інновацій. За результатами змістовного огляду існуючих напрацювань щодо розуміння сутності інновацій, встановлено їх атрибути (як невід'ємні, необхідні для забезпечення цілісності об'єкта ознаки) та сформовано їх перелік. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив констатувати, що науковці по-різному трактують термін «інновація», використовуючи атрибути визначення, такі як процес, дія, новизна та результат. Це дозволило узагальнити та систематизувати існуючі підходи до визначення сутності інновацій: як процес (процесний підхід – всеохоплюючий процес розповсюдження нових знань та їх дифузії до всіх загально-значимих областей діяльності людей); як дія (діяльнісний підхід – сукупність технічних, виробничих і комерційних заходів, проведення яких приводить до появи на ринку нових і поліпшених процесів і устаткування); як новизна (новаторський підхід – суттєва зміна кількісних та якісних характеристик сфер виробництва та споживання, що враховує принципову новизну продукту, послуги, підходу); як результат (результативний підхід – оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень або експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з підвищення її ефективності або кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді новітнього або вдосконаленого продукту, нових послуг, новітнього або вдосконаленого технологічного процесу). На основі такого узагальнення та систематизації, запропоновано комбінований підхід до визначення змісту інновацій, який полягає у поєднанні в єдине комбіноване визначення інновації окремих елементів з існуючих визначень змісту інновації, згідно таких атрибутів, як процес, результат, дія та новизна. За такого підходу, інновацію можна розглядати як кінцевий результат інноваційної діяльності, в якому відображено набуття економічного змісту винаходу або ідеї, завдяки проведенню сукупності заходів щодо процесу застосування новітніх технологій, методів, організації виробництва, ресурсів або їх комбінацій, що призводить до створення нового об'єкту (продукту, послуги тощо).

Ключові слова: підприємство, інновація, підхід, атрибут, процес, дія, результат, новизна.

Постановка проблеми. За даними провідних світових рейтингів (Звіт про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму, Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg, Інноваційне табло ЄС, Глобальний індекс інновацій) наша країна, не зважаючи на наявність інноваційного потенціалу, на жаль, відноситься до країн-аутсайдерів щодо інноваційного розвитку. До суто практичних аспектів такої ситуації (що в цілому відображається на рівні добробуту наших громадян), можна додати і теоретико-методологічні аспекти, які мають відобразити зміст інновацій, що дозволить поглибити розуміння їх сутності і на науковому рівні встановити комплементарний характер взаємозв'язку між інноваційністю, конкурентоспроможністю та безпекою. Теоретичне опрацювання цих аспектів вимагає узагальнення і формування підходів до визначення сутності інновацій в економічних дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато досліджень закордонних та вітчизняних науковців присвячено дослідженню сутності інновацій, узагальненню підходів до трактування цієї сутності за певними найбільш важливими, на думку цих науковців, аспектами, об'єктами, предметами та іншими критеріями. До таких праць, звичайно, слід віднести класичні праці П. Друкера, Ж. Кондорсе, Ф. Котлера, П. Лелона, К. Маркса, Ф. Ніксона, М. Портера, Б. Санто, А. Сміта, М. Туган-Барановського, К. Фрімена, В. Хартмана, Й. Шумпетера

та інших. Серед сучасних дослідженням інновацій займалися Х. Барнет, І. Бланк, А. Бутнік-Сіверський, В. Гунін, Р. Гріфін, М. Денисенко, С. Ілляшенко, В. Євтушевський, М. Йохна, Н. Лапін, В. Мединський, О. Немчин, В. Новіков, І. Перлакі, А. Пригожин, Ф. Пфітч, Я. Риженко, Л. Скамай, Д. Соколов, В. Стадник, Б. Твіс, Ю. Яковець та багато інших. Віддаючи належне і базуючись на попередніх дослідженнях, все таки виникає необхідність узагальнення та систематизації підходів до визначення сутності інновацій в економічних розвідках з метою розробки комбінованого підходу до визначення змісту інновацій, який полягає у поєднанні в єдине комбіноване визначення інновації окремих елементів з існуючих визначень змісту інновації згідно певних атрибутів.

В перекладі з англійської мови «innovation» означає нововведення, ноу-хау, нове наукове, науково-технічне досягнення. Відповідно до міжнародних стандартів, інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, яка знайшла своє втілення у вигляді нового або значно удосконаленого продукту, впровадженого на зовнішньому та внутрішньому ринках, нового або значно удосконаленого технологічного процесу, які використовуються в діяльності суб'єктів господарювання. Найвідоміші тлумачні словники Заходу визначають інновацію як нову ідею чи метод, які впроваджені для виготовлення будь-чого (пер. з англ.); те, що ґрунтується на нових ідеях, технології тощо.

Як зазначено у філософському словнику Г. Шмідта [28] інновація «означає, на протипагу традиційному навчанню та поведженню з відомими, повсякденними предметами і законами природи, здатність орієнтуватися навіть у нових ситуаціях. Це відбувається завдяки оновленню і розширенню мислення, завдяки специфічному розумінню нових проблем, які дійсно усвідомлюються і вирішуються щонайменше частково. Часте потрапляння в такого роду ситуації і їх подолання призводить до появи інноваційного навчання, внаслідок якого активізуються творчі можливості: створюються і застосовуються нові структури мислення, удосконалюються нові специфічні можливості для розуміння причин і взаємозв'язків і для оволодіння ними» (переклад автора).

Вважається, що вперше інноваційну складову в теорію конкуренції було включено завдяки напрацюванням Йозефа Алоїза Шумпетера, зокрема науковець показав взаємозв'язок між інноваціями і конкуренцією, а також вплив інноваційної політики на ефективність розвитку конкурентних відносин. Проте, ще у роботах видатних попередників Й. Шумпетера, таких, як А. Сміт, Ж. Кондорсе, К. Маркс та М. Туган-Барановський, також було підкреслено значущість інновацій в тому чи іншому вигляді.

Біля витоків інноваційної теорії серед українських науковців стояв видатний учений М. Туган-Барановський, який акцентував увагу на тому, що інвестування капіталу в нові технології та виробництво впливає на споживання [25].

Розвиваючи економічну теорію в цьому напрямку Й. Шумпетер виступає засновником слова «інновація» та вкладає до нього наступний зміст: інновація – це комерціалізація наукових відкриттів, комерціалізація нової інформації [31].

Теорія інновацій Й. Шумпетера дістала свій подальший розвиток у роботі німецького вченого Г. Менша «Технологічний пат: інновації долають депресії», який стверджував що інновації призводять до виникнення конкуренції за ресурси [3].

В роботі К. Фрімена «Економічна теорія промислових інновацій» було акцентовано на тому, що широке розповсюдження технологій стає можливим у результаті конкуренції між підприємствами [2].

Ф. Ніксон вважає, що інновація – це сукупність виробничих, технічних і комерційних заходів, які ведуть до появи нових та вдосконалених промислових процесів і обладнання [16].

На думку Б. Санто, інновація – це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якість виробів, технологій та дає прибуток (у разі, коли інновація орієнтована на економічний зиск) [21].

І. Перлак розуміє інновацію як «процес виникнення, розробки і реалізації нововведень» [18]. У процесуальному значенні поняття «інновація» вживається також Б. Твіссом і служить для позначення процесу, у ході якого винахід або ідея набувають певного (у першу чергу економічного) значення [24]. Для фіксації однієї із фаз процесу, що розглядається, інновація використовується Ф. Пфітх як «технічна і технологічна реалізація новації» [4].

В. Хартман говорить про інновацію у вузькому сенсі як «промислове освоєння новації, тобто нових елементів» [29].

В українському термінологічному словнику інновація визначена як результат інноваційної діяльності, який може представляти собою новий або удосконалений продукт, технологічний процес чи новий підхід до соціальних послуг.

Деякі дослідники, зокрема П. Лелон, надає трактування інновації як новому виду продукції, методу,

технології [12]. У наукових дослідженнях вітчизняних економістів переважає думка, що «інновація – це техніко-економічний процес, який, завдяки практичному використанню продуктів розумової праці – ідей і винаходів, призводить до створення кращих за властивостями нових видів продукції та нових технологій» [30].

На сучасному етапі увага дослідників переміщується у бік аналізу різних типів інноваційних ситуацій. Як підсумковий результат створення і освоєння (впровадження) принципово нового або модифікованого засобу (новації), що задовольняє конкретні суспільні потреби в конкретній ситуації і дає ряд ефектів (економічний, науково-технічний, соціальний, екологічний) інновація розуміється Д. Соколовим [22]. Ю. Яковець зводить інновацію до якісних виробничих змін, які відносяться як до техніки і технології, так і до форм організації виробництва і управління [32].

Як об'єкт, впроваджений в виробництво в результаті проведеного наукового дослідження або зробленого відкриття, якісно відмінний від попереднього аналогу, визначають інновацію В. Мединський, Л. Скамай [14].

Як нове явище, новаторство або будь-яка зміна, яка вноситься суб'єктом господарювання у власну діяльність із метою підвищення своєї конкурентоспроможності, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, визначають інновацію в своїй монографії Л. Антонюк, А. Поручник та В. Савчук [5].

О. Немчин і А. Бутнік-Сіверський визначають інновацію як використання нових ідей, науково-технічних розробок та будь-яких нових творчих досягнень з метою отримання більш значущих, ефективних і корисних результатів в інтересах людини і суспільства в цілому [15].

Ф. Котлер трактує інновацію як будь-який товар, послугу, що сприймається як нова [10], а І. Бланк – як нове досягнення у галузі технології чи управління, що призначене до використання на підприємстві [6].

Більш широко за змістом інновацію тлумачить А. Пригожин, який визначає її як цілеспрямовану дію, яка вносить у середовище нові відносно стабільні елементи [19].

В. Новіков наголошує, що інновація є конкретний результат будь-якої творчої, пов'язаної з ризиком, діяльності [17].

С. Ілляшенко та В. Євтушевський при дослідженні інновацій трактують їх як кінцевий результат впровадження результату наукової діяльності з отриманням комплексу ефектів [13; 27]. Також як результат впровадження новації з метою змін у об'єкті діяльності й одержання економічного, соціального або іншого виду ефекту трактують інновацію М. Денисенко, Я. Риженко [8].

Х. Барнет вважає інновацією будь-яку ідею, що є новою за своїми якісними ознаками порівняно з наявними формами [1]. Професор Р. Гріфін трактує інновацію як організацію розробки і впровадження нового продукту, послуги або запропонування нового використання існуючого продукту [7].

В. Гунін розглядає інновацію як результат практичного (науково-технічного) освоєння нововведення (новації) [26], а М. Йохна та В. Стадник як кінцевий результат інноваційної діяльності [23].

Інтегративно інновація визначається М. Лапінім як комплексний процес поширення і використання нового практичного засобу для повного або кращого задоволення вже відомої потреби; як процес змін, у середовищі, у якому здійснюється життєвий цикл [11].

Багато сучасних дослідників користуються визначенням інновації, яке належить П. Друкеру, якого вважають автором концепції підприємницької природи інновацій. Більше того, деякі сучасні науковці стосовно базового

визначення інновації обирають саме П. Друкера, оскільки у запропонованому ним варіанті знайшли своє відображення ті моменти, які роз'яснюють прихід інновації у якості поняття, що найчастіше вживається, практично в усіх сферах життєдіяльності людини. А саме, він розуміє інновацію не просто як разове, чергове нововведення, а як добре організовану, раціональну, систематичну роботу, наслідком якої є формування нової якості, що дозволяє побачити в інновації потенціал для формування конкурентних переваг [9].

Таким чином, як бачимо, загалом нараховується не один десяток визначень поняття «інновація». Вищенаведені трактування інновації частково або певною мірою відповідають змісту термінології, що застосовується в українському законодавстві, зокрема в Законі України «Про інноваційну діяльність», в якому зазначено, що «інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення – виробничі, адміністративні, комерційні та інші, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [20].

Постановка завдання. За результатами вивчення підходів до розкриття сутності інновацій в економічних дослідженнях, виникає необхідність узагальнення та систематизації численних думок, з визначенням атрибутів визначення, відповідних підходів, їх переваг та недоліків з точки зору розкриття такого багатогранного поняття, як інновації. На основі такого узагальнення передбачається формування комбінованого підходу до визначення змісту інновацій з урахуванням виявлених атрибутів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування підходів до визначення сутності будь-якого поняття починається з виявлення атрибуту як невід'ємної, необхідної для забезпечення цілісності об'єкта ознаки та їх переліку. Як відомо, сутність – це просте або комбіноване відображення або характеристика, деяка абстракція реально існуючого об'єкта за допомогою певних атрибутів.

При проведенні систематизації багатоваріантних визначень інновації та підходів в економічних дослідженнях, ми дійшли висновку, що в них присутні такі атрибути визначення, як процес, дія, новизна та результат. Це дозволило узагальнити та систематизувати існуючі підходи (табл. 1).

Проведені теоретичні дослідження дозволили існуючі визначення інновації систематизувати таким чином:

– як процес (процесний підхід). Передбачає, що це є всеохоплюючий процес розповсюдження нових знань та їх дифузії до всіх загально-значимих областей діяльності людей; це такий суспільний техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій і т.д.;

– як дія (діяльнісний підхід). Сукупність технічних, виробничих і комерційних заходів, проведення яких приводить до появи на ринку нових і поліпшених промислових процесів і устаткування;

– як новизна (новаторський підхід). Як суттєва зміна кількісних та якісних характеристик сфер виробництва та споживання, що враховує принципову новизну продукту, послуги, підходу;

– як результат (результативний підхід). Як оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень або експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з підвищення її ефективності або кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді новітнього або вдосконаленого продукту, нових послуг, що мають ринковий попит або соціально-економічну значимість для суспільства, новітнього або вдосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності.

Отже, на основі вищенаведеного, можна запропонувати комбінований підхід до визначення змісту інновацій, який полягає у поєднанні в єдине комбіноване визначення інновації окремих елементів з існуючих визначень змісту інновації, згідно таких атрибутів, як процес, результат, дія та новизна, що дозволяє поглибити розуміння сутності інновацій (рис. 1).

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Узагальнення та систематизація існуючих в економічних дослідженнях підходів до визначення сутності інновацій дозволило встановити їх атрибути (процес, результат, дія та новизна), а також переваги та недоліки цих підходів при розкритті такого багатогранного поняття, як інновації. Завдяки поєднанню існуючих підходів та встановлених атрибутів запропоновано комбінований підхід до визначення сутності інновації як кінцевого результату інноваційної діяльності, в якому відо-

Таблиця 1

Формування підходів до визначення сутності інновацій в економічних дослідженнях

Атрибут визначення	Автори	Підхід	Переваги підходу	Недоліки підходу
Процес	Б. Санто, Ф. Пффітц, І. Перлакі, Б. Твіс, Н. Лапін	процесний	підкреслено особливості виробництва інновації	не визначає конкретний результат інноваційної діяльності
Дія	А. Пригожин, Ф. Ніксон, П. Друкер, Р. Гріфін	діяльнісний	зроблено акцент на вирішенні практичних завдань від втілення інновацій	не визначає конкретний результат інноваційної діяльності
Новизна	Х. Барнет, О. Немчин, А. Бутнік-Сіверський, В. Хартман, П. Лелон, Ф. Котлер, І. Бланк, Ю. Яковець, В. Мединський, Л. Скамай	новаторський	враховує наявність нової ідеї, продукту тощо	не відзначено, на що спрямовано та результат від впровадження
Результат	В. Новіков, Д. Соколов, С. Ілляшенко, В. Євтушевський, М. Денисенко, Я. Риженко, В. Гунін, М. Йохна, В. Стадник	результативний	розглянуто як інструмент отримання певного ефекту	не простежено проміжні результати від ідеї до її реалізації на ринку

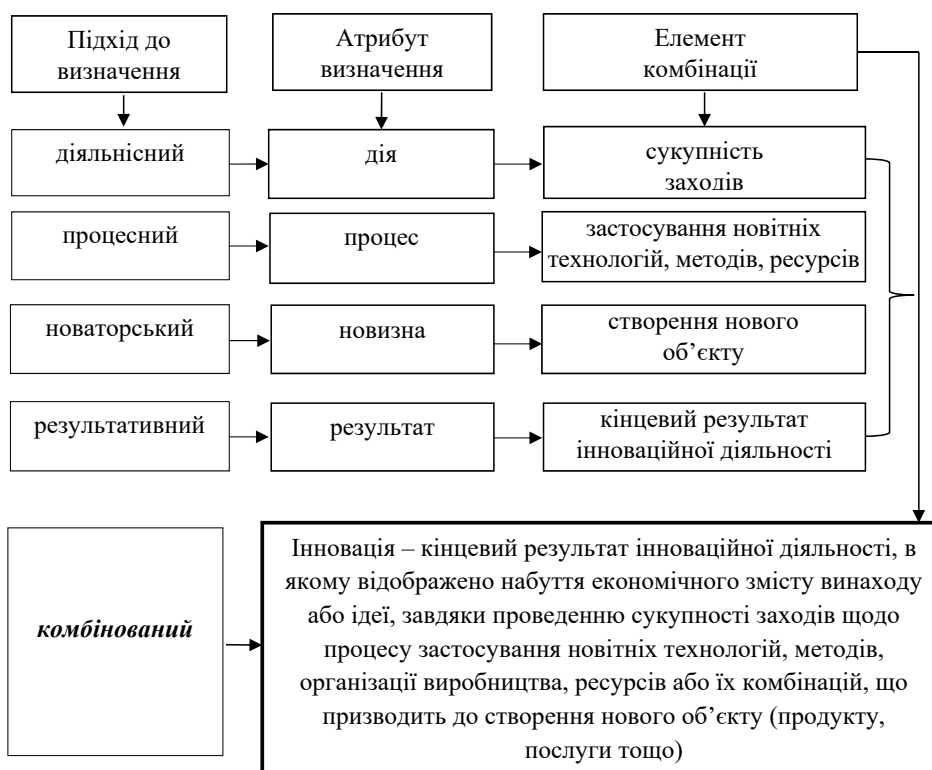

Рис. 1. Комбінований підхід до визначення інновації

бражено набуття економічного змісту винаходу або ідеї, завдяки проведенню сукупності заходів щодо процесу застосування новітніх технологій, методів, організації виробництва, ресурсів або їх комбінацій, що призводить до створення нового об'єкту (продукту, послуги тощо).

Опрацювання результатів наукових розвідок за інноваційною тематикою показало, що багато дослідників в

своїх працях поряд з поняттям «інновація» використовують поняття «інноваційність» та «інноваційна діяльність». Подальші дослідження будуть присвячені розгляду цих понять, їх сутності з метою виявлення і систематизації їх атрибутів з наступним встановленням взаємозв'язку між інноваційністю, конкурентоспроможністю та економічною безпекою підприємства.

Список використаних джерел:

1. Barnett H. G. Innovation: the Basis of Cultural Change. New York : McGraw-Hill Book Company, 1953. 448 p.
2. Freeman C., Soete L. The Economics of Industrial Innovation. 3-d edition. London : Pinter, 1997. 256 p.
3. Mench G. Stalemate in technology: innovation overcome the depression. Cambridge: Mass, 1979. 414 p.
4. Pfetsch F. Scientific Organisation and Science Policy in Imperial Germany, 1871–1914: The Foundation of the Imperial Institute of Physics and Technology. Minerva, vol. 8, no. 4, 1970, pp. 557–580. URL: www.jstor.org/stable/41822072 (дата звернення 14.04.2020).
5. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія. Київ : КНЕУ, 2003. 394 с.
6. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. Киев : МП «ИТЕМ» ЛТД, 2000. 448 с.
7. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: підруч. / наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. Львів: Бак, 2001. 624 с.
8. Денисенко М.П., Риженко Я.В. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні. *Проблеми науки*. 2007. № 6. С. 10–16.
9. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI в. Москва : ООО «И.Д.Вильямс», 2006. 235 с.
10. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. Основы маркетинга / пер. с англ. С.-Пб : Издательский дом «Вильямс», 2000. 944 с.
11. Лапин Н.И. Актуальные проблемы исследования нововведений в организационных системах. Москва : ВНИИСИ, 1980. 114 с.
12. Лелон П. Развитие науки и планирования научных исследований. Москва : Наука, 1968. 389 с.
13. Маркетинг. Менеджмент. Інновації : монографія / за ред. С.М. Ілляшенка. Суми : Папірус, 2010. 621 с.
14. Медынский В.Г., Скамай Л.Г. Инновационное предпринимательство : учеб. пособ. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 589 с.
15. Немчин О., Бутнік-Сіверський О. Сучасний стан інноваційного розвитку України. *Інтелектуальна власність*. 2003. № 1. С. 32–39.
16. Никсон Ф. Роль руководства предприятия в обеспечении качества и надежности / пер. с англ. Москва : Издательство стандартов, 1990. 231 с.
17. Новиков В.С. Инновации в туризме. Москва : ИЦ «Академия», 2007. 208 с.
18. Перлаки И. Нововведения в организациях / пер. со словац.; предисл. Н.И. Лапина. Москва : Экономика, 1980. 144 с.
19. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия. Москва : Политиздат, 1989. 270 с.

20. Про інноваційну діяльність : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення 14.04.2020).
21. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / общ. ред. и вступл. Б.В. Сазонова. Москва : Прогресс, 1990. 296 с.
22. Соколов Д.В., Титов А.Б., Шабанова М.М. Предпосылки анализа и формирования инновационной политики. СПб. : Изд-во С.-Петербурга. гос. ун-та экономики и финансов, 1997. 133 с.
23. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 464 с.
24. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями. Москва : Экономика, 1989. 217 с.
25. Туган-Барановский М.И. Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь. Санкт-Петербург: Тип. И.Н. Скороходова. 1894. 512 с.
26. Управление инновациями: 17 – модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 7 / В.Н. Гунин, В.П. Баранчев, В.А. Устинов, С.Ю. Ляпина. Москва : Инфра-М, 2000. 272 с.
27. Управління інноваціями в сучасній організації / під ред. В.А. Євтушевського. Київ : Нічлава, 2006. 359 с.
28. Философский словарь: Основан Г. Шмидтом. 22-е, новое, переработ. / изд. под ред. Г. Шишкоффа / Пер. с нем. / общ. ред. В.А. Малинина. Москва : Республика, 2003. 575 с.
29. Хартман В.Д., Шток В.Г. Критический анализ буржуазных теорий и практики управления промышленными исследованиями и разработками / пер. с нем. Москва : Прогресс, 1979. 470 с.
30. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. Київ : Вид-во «Знання», 1999. 516 с.
31. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. Москва : Директ-Медиа, 2007. 400 с.
32. Яковец Ю. Ускорение научно-технического прогресса: теория и экономический механизм. Москва : Экономика, 1988. 342 с.

References:

1. Barnett H.G. (1953) *Innovation: the Basis of Cultural Change*. New York: McGraw-Hill Book Company.
2. Freeman C., Soete L. (1997) *The Economics of Industrial Innovation*. 3-d edition. London: Pinter.
3. Mench G. (1979) *Stalemate in technology: innovation overcome the depression*. Cambridge: Mass.
4. Pfetsch F. (1970) Scientific Organisation and Science Policy in Imperial Germany, 1871-1914: The Foundation of the Imperial Institute of Physics and Technology. *Minerva*, vol. 8, no. 4, pp. 557–580. Available at: www.jstor.org/stable/41822072 (accessed 14 April 2020).
5. Antonjuk L.L., Poruchnyk A.M., Savchuk V.S. (2003) *Innovacii: teorija, mehanizm rozrobky ta komercializacii* [Innovations: theory, mechanism of development and commercialization]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
6. Blank I.A. (2000) *Investicionnyj menedzhment* [Investment Management]. Kyiv: МР «ITEM» LTD. (in Russian)
7. Griffin R., Jacura V. (2001) *Osnovy menedzhmentu* [Fundamentals of management]. Lviv: Bak. (in Ukrainian)
8. Denysenko M.P., Ryzhenko Ja.V. (2007) Strategichna misija innovacijnoi dijalnosti ta shljahy ii aktyvizacii v Ukraini [Strategic mission of innovation and ways to intensify it in Ukraine]. *Problemy nauky*, no. 6, pp. 10–16.
9. Druker P. (2006) *Zadachi menedzhmenta v XXI v.* [Tasks of management in the XXI century] Moscow: ООО «I.D.Viljams». (in Russian)
10. Kotler F., Armstrong G., Sonders Dzh., Vong V. (2000) *Osnovy marketinga* [Fundamentals of Marketing]. S.-Pb: Izdatel'skij dom «Viljams». (in Russian)
11. Lapin N.I. (1980) *Aktualnye problemy issledovanija novovvedenij v organizacionnyh sistemah* [Actual problems of research of innovations in organizational systems]. Moscow: VNIISI. (in Russian)
12. Lelon P. (1968) *Razvitie nauki i planirovanija nauchnyh issledovanij* [Development of science and research planning]. Moscow: Nauka. (in Russian)
13. Illjashenko S.M. (ed.) (2010) *Marketyngh. Menedzhment. Innovacii* [Marketing. Management. Innovations]. Sumy: Papirus. (in Ukrainian)
14. Medynskij V.G., Skamaj L.G. (2002) *Innovacionnoe predprinimatelstvo* [Innovative entrepreneurship]. Moscow: JuNITI-DANA. (in Russian)
15. Nemchyn O., Butnik-Siverskyj O. (2003) Suchasnyj stan innovacijnogo rozvytku Ukrainy [The current state of innovative development of Ukraine]. *Intelektualna vlasnist*, no. 1, pp. 32–39.
16. Nikson F. (1990) *Rol rukovodstva predprijatija v obespechenii kachestva i nadezhnosti* [The role of enterprise management in ensuring quality and reliability]. Moscow: Izdatelstvo standartov. (in Russian)
17. Novikov V.S. (2007) *Innovacii v turizme* [Innovations in tourism]. Moscow: «Akademija». (in Russian)
18. Perlaki I. (1980) *Novovvedenija v organizacijah* [Innovations in organizations]. Moscow: Jekonomika. (in Russian)
19. Prigozhin A. I. (1989) *Novovvedenija: stimuly i prepjatsvija* [Innovations: incentives and obstacles]. Moscow: Politizdat. (in Russian)
20. *Pro innovacijnu dijalnist: Zakon Ukrainy* [On innovation: Law of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (accessed 14 April 2020).
21. Santo B. (1990) *Innovacija kak sredstvo jekonomicheskogo razvitija* [Innovation as a means of economic development]. Moscow: Progress. (in Russian)
22. Sokolov D.V., Titov A.B., Shabanova M.M. (1997) *Predposylki analiza i formirovanija innovacionnoj politiki* [Prerequisites for analysis and formation of innovation policy]. S-Pb.: S.-Peterburg. gos. un-ta jekonomiki i finansov. (in Russian)
23. Stadnyk V.V., Johna M.A. (2006) *Innovacijnyj menedzhment* [Innovation management]. Kyiv: Akademvydav. (in Ukrainian)
24. Tvis B. (1989) *Upravlenie nauchno-tehnicheskimi novovvedenijami* [Management of scientific and technical innovations]. Moscow: Jekonomika. (in Russian)
25. Tugan-Baranovskij M.I. (1894) *Promyshlennye krizisy v sovremennoj Anglii, ih prichiny i vlijanie na narodnuju zhizn* [Industrial crises in modern England, their causes and impact on people's lives]. S-Pb: Tip. I. N. Skorohodova. (in Russian)
26. Gunin V.N., Baranchev V.P., Ustinov V.A., Ljapina S.Ju. (2000) *Upravlenie innovacijami: 17-modulnaja programma dlja menedzherov «Upravlenie razvitiem organizacii»*. Modul 7 [Innovation Management: 17-modular program for managers «Organization Development Management». Module 7]. Moscow: Infra-M. (in Russian)

27. Jevtushevskiy V.A. (ed.) (2006) *Upravlinnja innovacijamy v suchasnij organizacii* [Innovation management in a modern organization]. Kyiv: Nichlava. (in Ukrainian)
28. Shishkoff G. (ed.) (2003) *Filosofskij slovar: Osnovan G. Shmidtom* [Philosophical Dictionary: Founded by G. Schmidt]. Moscow: Respublika. (in Russian)
29. Hartman V.D., Shtok V.G. (1979) *Kriticheskij analiz burzhuaznyh teorij i praktiki upravlenija promyshlennymi issledovanijami i razrobotkami* [Critical analysis of bourgeois theories and practices of industrial research and development management]. Moscow: Progress. (in Russian)
30. Chervanov D.M., Nejkoval L.I. (1999) *Menedzhment innovacijno-investycijnogo rozvytku pidpryjemstv Ukrainy* [Management of innovation and investment development of Ukrainian enterprises]. Kyiv: Vyd-vo «Znannja». (in Ukrainian)
31. Shumpeter J.A. (2007) *Teorija jekonomicheskogo razvitija* [Theory of economic development]. Moscow: Direkt-Media. (in Russian)
32. Jakovec Ju. (1988) *Uskorenje nauchno-tehnicheskogo progressa: teorija i jekonomicheskij mehanizm* [Acceleration of scientific and technological progress: theory and economic mechanism]. Moscow: Jekonomika. (in Russian)

ФОРМИРОВАНИЕ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ ИННОВАЦИЙ В ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Аннотация. В статье приведены результаты обобщения и систематизации существующих в экономических исследованиях классических и современных подходов к определению сущности инноваций. По результатам содержательного обзора существующих наработок относительно понимания сущности инноваций, установлено их атрибуты (как неотъемлемые, необходимые для обеспечения целостности объекта признаки) и сформирован их перечень. Анализ последних исследований и публикаций позволил констатировать, что ученые по-разному трактуют термин «инновация», используя атрибуты определения, такие как процесс, действие, новизна и результат. Это позволило обобщить и систематизировать существующие подходы к определению сущности инноваций: как процесс (процессный подход – всеобъемлющий процесс распространения новых знаний и их диффузии ко всем обще-значимых областей деятельности людей); как действие (деятельностный подход – совокупность технических, производственных и коммерческих мероприятий, проведение которых приводит к появлению на рынке новых и улучшенных процессов и оборудования); как новизна (новаторский подход – существенное изменение количественных и качественных характеристик сфер производства и потребления, учитывающий принципиальную новизну продукта, услуги, подхода) как результат (результативный подход – оформленный результат фундаментальных, прикладных исследований или экспериментальных работ в любой сфере деятельности по повышению ее эффективности или конечный результат инновационной деятельности, воплощенный в виде нового или усовершенствованного продукта, услуг, нового или усовершенствованного технологического процесса). На основе такого обобщения и систематизации, предложен комбинированный подход к определению содержания инноваций, который заключается в сочетании в единое комбинированное определение инновации отдельных элементов из существующих определений содержания инновации, согласно таких атрибутов, как процесс, результат, действие и новизна. При таком подходе, инновацию можно рассматривать как конечный результат инновационной деятельности, в котором отражены вступления экономического содержания изобретения или идеи, благодаря проведению совокупности мер по процессу применения новейших технологий, методов, организации производства, ресурсов или их комбинаций, что приводит к созданию нового объекта (продукта, услуги и т.д.).

Ключевые слова: предприятие, инновация, подход, атрибут, процесс, действие, результат, новизна.

FORMATION OF APPROACHES TO DETERMINING THE ESSENCE OF INNOVATION IN ECONOMIC RESEARCH

Abstract. The results of generalization and systematization of existing classical and modern approaches to determining the essence of innovation in economic research have been presented in this article. Based on the results of a meaningful review of existing theories in understanding the essence of innovations, their attributes have been established (as necessary to ensure the integrity of the object features) and a list of them has been formed. An analysis of recent research and publications has revealed that scientists interpret the term «innovation» differently, using attributes of definition, such as process, action, novelty, and outcome. This allowed to generalize and systematize the existing approaches to defining the essence of innovation: as a process (process approach – a comprehensive process of dissemination of new knowledge and its diffusion to all areas of human activity); as an action (activity approach - a set of technical, production and commercial measures, the implementation of which leads to the emergence of new and improved processes and equipment); as novelty (innovative approach – a significant change in quantitative and qualitative characteristics of the spheres of production and consumption, taking into account the fundamental novelty of the product, service, approach); as a result (effective approach – a formalized result of fundamental, applied research or experimental work in any field of activity to improve its efficiency or the end result of innovation, embodied in the form of the latest or improved product, new services, latest or improved technological process). Based on such generalization and systematization, a combined approach to determining the content of innovation has been proposed, which is combining individual elements from existing definitions of innovation content, according to attributes such as process, result, action and novelty into a single definition of innovation. In this approach, innovation can be seen as the end result of innovation activity, which reflects the acquisition of economic content of the invention or idea, through a set of measures for the application of new technologies, methods, organization of production, resources or its combinations which lead to the creation of a new object (product, service, etc.).

Key words: enterprise, innovation, approach, attribute, process, action, result, novelty.